

SIVILOMBUDSMANNEN REAGERER - BEGYNNELSEN PÅ SLUTTEN FOR OVERTREDELSESGEBYR ETTER AKVAKULTURLOVEN?

Akvakulturloven gir myndighetene hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for lovovertridelser. Hjemmelen er videreført i reaksjonsforskriften hvor man i § 11 har gitt nærmere regler om ileggelse av gebyr for alminnelige overtredelser, mens § 10 regulerer gebyrene ved overskridelse av lovlig biomasse (MTB).

Sivilombudsmannen har nå avgitt en uttalelse knyttet til et konkret tilfelle av ilagt overtredelsesgebyr for overskridelse av MTB-grense. Ombudsmannen kommer til at det er berettiget tvil knyttet til om Fiskeridirektoratets ileggelse av overtredelsesgebyr ligger innenfor Grunnlovens rammer for utøvelse av forvaltningsmyndighet og har bedt Fiskeridirektoratet vurdere saken på nytt.

Dette er et alvorlig "skudd for baugen" i forhold til Fiskeridepartementets bestemmelser om overtredelsesgebyr og Fiskeridirektoratets praktisering av forskriften.

Nærmere om Grunnloven § 96 og akvakulturlovens regler om overtredelsesgebyr

Grunnloven § 96 oppstiller forbud mot at noen kan "straffes uten etter Dom". Dette betyr at straffereaksjoner utelukkende skal kunne ilegges av en domstol, og ikke av forvaltningsorganer. Akvakulturloven § 30 anviser på sin side at "*Den som forsettelig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, kan ilegges et overtredelsesgebyr av tilsynsmyndigheten. Gebyret skal stå i forhold til den fortjeneste som den ansvarlige har hatt ved overtredelsen*".

Ved innføringen av loven vurderte myndighetene forholdet til grunnloven § 96 og konkluderte med at det ikke var noen motstrid. Dette ble først og fremst begrunnet med at gebyrene skulle stå i forhold til overtreders fortjeneste og at det derfor ikke var noe pønt preg (straffemessig) ved gebyrene – mer en form av inndragning av gevinst. Ved innføringen av reaksjonsforskriften (og ikke minst Fiskeridirektoratets merknader til denne) har imidlertid fortjenesteelementet kommet mer og mer i bakgrunnen, og Fiskeridirektoratet ilegger i dag overtredelsesgebyr også overtredelser hvor oppdrettsselskapet åpenbart ikke har hatt noen gevinst. Det er mange av oss som har ment at denne praktiseringen i hvert fall

er i strid med akvakulturloven § 30, og muligens også Grunnloven § 96.

Sivilombudsmannens uttalelse

Saken som Sivilombudsmannen har avgitt uttalelse i er den såkalte Polarlaks-saken. Saken angår trolig det høyeste overtredelsesgebyret som er ilagt av Fiskeridirektoratet (9,1 mill). Gebyret gjaldt en MTB-overtredelse som selskapet selv mente at ikke skyldtes klanderverdighet, men dette skyldspørsmålet kunne Sivilombudsmannen ikke overprøve.

Så vel Fiskeridirektoratet som Fiskeridepartementet har i sakens gang fått uttale seg om spørsmålet om den foreliggende forvaltningspraksis' forhold til hjemmelsgrunnlaget (akvakulturloven og Grunnloven). Det kan imidlertid virke som om begge de to instansene i for stor grad gjentok argumentene fra lovforarbeidene, uten å se hen til at praktiseringen av loven faktisk avviker fra lovens forutsetninger.

Sivilombudsmannen foretar på sin side en grundig rettslig prøving av den standardiserte måten å ilegge overtredelsesgebyr på ved biomasseoverskridelser. Det legges avgjørende vekt på at en sjablongmessig henvisning til "markedspris" ikke synes å være godt i samsvar med forarbeidenes forutsetninger om at overtreders gevinst skal underlegges en konkret, individuell beregning i hvert tilfelle. Når reaksjonsforskriften § 10 overhodet ikke hensyntar at overtrederen faktisk har hatt betydelige kostnader med fremføring av fisken, blir det pønt preget av overtredelsesgebyret fremtredende etter Ombudsmannens syn. På samme måte fremheves standardiseringen av gebyret som problematisk. Det faktum at gevinsten burde vært vurdert ut fra mulighetene for *merproduksjon som følge av MTB-overskridelsen*, og ikke overskridelsen i seg selv, blir imidlertid ikke fremhevet.

Etter en helhetsvurdering av alle forhold kommer Sivilombudsmannen til at det er berettiget tvil til om vedtaket overfor Polarlaks er i samsvar med grunnloven § 96. Ombudsmannen går ikke inn på spørsmålet om reaksjonsforskriften er i samsvar med akvakulturloven § 30.

Hva nå?

Det kan virke som om alle klagesaker som Fiskeridirektoratet i Bergen har fått inn det siste året (vedrørende overtredelsesgebyr) har blitt lagt til side i påvente av denne uttalelsen. Etter vår vurdering vil en rettslig prøving av Fiskeridirektoratets praktisering av akvakulturloven § 30 mest sannsynlig føre til at mange ilagte gebyr må anses som ulovlige.

Fiskeridirektoratet har nå fått den "varme poteten" som Polarlaks-saken utgjør tilbake i eget fang. Sammen med Fiskeridepartementet bør man nå sørge for at regelverket knyttet til overtredelsesgebyr endres, og de påklagede vedtak som ligger "i køen" bør endres til klagernes gunst i tråd med Sivilombudsmannens uttalelse.

For mer informasjon, kontakt:

Grunde Bruland

Partner

E-post: gbl@wr.no

Tlf.: 55 21 52 25 / mobil: 909 13 797

